

національного плану встановлено 20 % цифрових витрат, які супроводжують цифровий компонент європейського бюджету.

Отже, скоординовані дії країн-членів та об'єднання ресурсів для успішної реалізації цифрових трансформацій допоможуть досягти таких результатів, яких жодна держава не могла б досягти самотійно. Це може допомогти зменшити цифровий розрив всередині та між державами-членами та побудувати успішний, сучасний, взаємосумісний і безпечний єдиний цифровий ринок.

Список використаної літератури

1. Європейський Союз: навч. посіб. / [А. О. Бояр (кер. авт. кол.), Н. П. Карпчук, Н. І. Романюк та ін.] ; за ред. А. О. Бояра, С. В. Федонюка. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 600 с.
2. EUROPE 2020. A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/>
3. A Digital Agenda for Europe. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:EN:PDF>.
4. Shaping Europe's digital future. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_3.pdf.
5. 2030 Digital Compass: the European way for the Digital Decade. URL: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-digital-compass-2030_en.pdf.
6. Europe's Digital Decade: Commission sets the course towards a digitally empowered Europe by 2030. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_983

Андрій ЛИМАР

к.і.н., доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування, НТУ «Дніпровська Політехніка»

ДОСВІД РОЗРОБКИ І ЗАПРОВАДЖЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В КРАЇНАХ ЄС

Корупція – це комплексне за своїм характером та причинами соціальне явище, що охоплює майже всі сфери життя, тому досягнення радикальних змін у боротьбі з цими злочинами залежить від узгодженої взаємодії у різних сферах суспільного життя. Не останнє місце в цьому процесі належить сфері освіти.

Однією з найбільш успішних країн у напрямку розробки і запровадження антикорупційних освітніх програм є Австрійська Республіка. В цій державі профільним освітнім заходом в антикорупційній сфері є тритижневий курс підвищення кваліфікації на тему «Боротьба з корупцією та її попередження», який організується з 2005 р. антикорупційним підрозділом МВС Австрії в рамках своєї інформаційно-просвітницької діяльності.

У зв'язку зі значним попитом та чималою віддачею такі курси нині проводяться двічі на рік. Вони поділяються на три рознесені за часом і місцем проведення (як правило, у федеральних землях на базі освітніх установ або готелів) тематичних модуля тривалістю по одному тижні кожний [4].

Цільовою групою учасників курсів є співробітники МВС Австрії, які працюють у кримінальній поліції або у сферах діяльності правоохоронних структур, потенційно схильних до ризику корупції або скоєння посадових зловживань (наприклад, робота з мігрантами та кандидатами на надання притулку, прийом відвідувачів тощо). Слухачі відбираються Федеральним антикорупційним бюро (ВАК) на основі надісланих кандидатами заявок, які в обов'язковому порядку мають бути узгоджені з їх безпосереднім керівництвом.

Курси мають на меті передати слухачам базові відомості з тематики корупції та особливостей боротьби з нею. Насамперед вивчаються джерела, проблематика та небезпека цього явища (насамперед – у сфері державного управління), а також форми протидії корупції з

використанням передового австрійського та міжнародного досвіду. Як викладачі, як правило, запрошуються експерти профільних департаментів МВС, Мін'юсту, науковці, психологи, фахівці у сфері боротьби з економічними злочинами.

Заняття поділяються на такі основні тематичні блоки:

- знайомство з діяльністю ВАК (завдання, цілеустановки, напрями роботи, нормативна база тощо);
- правові основи роботи щодо розслідування корупційних випадків на основі відповідних приписів Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів, Закону про поліцію громадської безпеки, положень законодавства у сфері захисту персональних даних, службового та дисциплінарного права;
- професійна етика, основи комунікації та врегулювання конфліктів;
- вивчення міжнародного досвіду та інструментаріїв боротьби з корупцією.

Співробітники ВАК розробили також проєкт «Антикорупційний тренінг» для дітей віком від 14 до 18 років. Пілотна версія стартувала влітку 2012 року, після чого вона була доповнена думками самих учнів та експертів – психологів, соціологів, юристів, кримінологів та викладачів. Проєкт був задуманий з метою навчити дітей навичкам протидії корупції та познайомити з поняттями економічних злочинів та юридичною основою боротьби з корупцією. Також дітям було продемонстровано модель поведінки у разі зіткнення з корупцією та роль громадянина у протидії цьому феномену [4].

У рамках теоретичної частини передбачається пояснити значення терміна «корупція», її форми (ситуативні та структурні), причини та наслідки корупції, а також ознайомити з інститутами, що спеціалізуються на боротьбі з корупцією. Тренінг розділили на вісім уроків по сорок п'ять хвилин, зміст яких було розроблено з урахуванням підготовки школярів.

Тренінг складався з презентацій, опитувальників та демонстрації фільму про корупцію, за якими точилися групові та пленарні дискусії. На завершення проводилися бліц-опитування школярів. До програми були також включені інтерактивні завдання. Для вправи «Корупційний барометр» школярів попросили розташувати запропоновані їм ситуації за зростанням – починаючи з тих, де корупція відсутня і закінчуючи тими, де вона набуває суспільно-небезпечної форми. Потім учасники мали пояснити свій вибір, і запропоновані кейси обговорювалися детально.

В іншій частині тренінгу школярам були запропоновані ігри з ролей: для кожної ситуації школяр витягував картку, на якій йому пояснювалася роль. Один із кейсів торкається теми подарунків у школі. Наприкінці тренінгу учні отримали опитувальники, які включали інформацію, вивчену в ході теоретичної частини тренінгу. Учасники повинні були дати визначення корупції, пояснити її причини та наслідки, у тому числі юридичні, та розповісти, в чому полягає діяльність Бюро боротьби з корупцією.

Завданням даного тренінгу було підвищення громадянської відповідальності старших школярів, розуміння у питаннях запобігання корупції та громадського обов'язку. Проведений тренінг планується розширити для молодшої аудиторії – дітей віком від 10 до 14 років.

Серед заходів, які забезпечив ВАК протягом останніх років – Антикорупційний День у школах та спеціальний застосунок Correct or Corrupt («Доброчесність чи Корупція»), завдяки якому молоді люди в Австрії можуть стати учасниками однією з 12 змодельованих ситуацій та дізнатися, як діяти доброчесно [1].

Важливим для використання в Україні може стати досвід пострадянських країн, зокрема Латвійської та Литовської Республік.

Так, за підтримки ЄС Латвійський незалежний навчальний центр розробив цикл програм, спрямованих на розвиток прозорості судової системи та її сприйняття громадянами, зокрема школярами. Програми наголошують на важливості публікації судових постанов, використанні свідочств у судах та Інтернет-доступі до судової системи та судової роботи. Цільовою аудиторією стали учні середніх та старших класів школи. Освітній цикл включає лекції, дискусії, інсценування судових справ та їх аналіз.

Також латвійські середні школи були залучені до проєкту, націленого на пропаганду

чесності серед учнів та розвиток у них розуміння шкоди корупційної діяльності та хабарництва та їх підготовку до цивільного контролю. У проект залучено близько трьохсот шкіл з усіх регіонів Латвії, у змаганнях щорічно беруть участь близько тисячі учнів із різних вікових груп, розподілених за трьома категоріями: 1–4, 5–9 та 10–12 класи.

Викладачі у групах від 1 до 4 класів мали розповісти казку про непорядний вчинок, обговорити його з учнями, зафіксувати бесіду та відправити свою роботу на змагання. Школярі середніх та старших вікових груп могли вибрати одну із 14 ситуацій, запропонованих організаторами проекту (або придумати їх самостійно, виходячи зі свого досвіду). Спеціальні навчальні матеріали були розроблені та направлені до шкіл зі слоганом: «Разом проти корупції» [2].

Відповідно до Закону Литовської Республіки про запобігання корупції, антикорупційна освіта громадськості є невід'ємною частиною підвищення обізнаності громадськості з метою просування особистої доброчесності, концепції Литовської держави, виховання громадянської відповідальності, прав і обов'язків особи щодо громадськості та забезпечення реалізації цілей запобігання корупції. Цей напрямок діяльності поширюється на всі типи та рівні навчальних закладів, державних і комунальних установ і установ за допомогою засобів масової інформації та іншим способом [3].

У деяких університетах та інститутах Литви існують освітні програми, до яких включено викладання антикорупційних навичок та методик. Найчастіше вони включені до дисциплін з професійної етики. Як правило, подібні програми складаються з теоретичного курсу, аналізу етичного кодексу державних службовців та інших суміжних факторів. Викладання зазвичай розраховане на один семестр і включає від 40 до 160 академічних годин. Такі академічні дисципліни є в програмах бакалаврату та магістратури з державного управління на юридичному факультеті Вільнюського університету, Каунаському технологічному університеті, Литовській військовій академії. Перший навчальний курс для державних службовців, що включає вищезгадані аспекти, був запроваджений в 1994 р. Каунаським технологічним університетом.

На початковій стадії курс з антикорупційної освіти був розроблений Центром сучасної дидактики при Вільнюському педагогічному університеті та стосувався насамперед вчителів старших класів.

Далі, за підтримки програми розвитку ООН, Центр сучасної дидактики та експерти різних політичних партій розробили бакалаврські та магістерські програми в рамках проекту щодо підвищення поінформованості та свідомості, які були введені до навчальних планів закладів вищої освіти. Програми склалися з двох модулів, перший з яких торкався тематики корупційних структур та аналізу «негативної глобалізації» та її впливу на ситуацію в Литві. Другий модуль передбачав викладання методів запобігання корупції, включаючи плани розвитку громадянського суспільства, підвищення обізнаності громадян у цих питаннях та посилення правових інституцій [3].

Таким чином, спираючись на розглянутий досвід країн ЄС, можна зробити висновок про активізацію системного підходу до антикорупційної освіти на різних рівнях – від шкільних закладів до системи підвищення кваліфікації публічних службовців. При цьому заслуговує на подальше вивчення і застосування в Україні орієнтація антикорупційних програм на окремі категорії суспільства з урахуванням їх освітніх потреб і специфіки сприйняття інформації. Запровадження подібних освітніх програм в Україні могло б стати суттєвою складовою реалізації державної антикорупційної політики.

Список використаної літератури

1. Застосунок Correct or Corrupt. URL: <https://apps.apple.com/ua/app/correct-or-corrupt/id1321416409>
2. Сайт Бюро із запобігання та боротьби з корупцією (КНАВ) Латвійської республіки. URL: knab.gov.lv/ru
3. Сайт Службы специальных расследований Литовской Республики. URL: <http://www.stt.lt>
4. International Anti-Corruption Academy (IACA). URL: <https://cutt.ly/EKXpmwY>